

İki ay içerisinde, an be an seyredererek, haberlerde vaka ve ölüm sayılarını takip ederek, ülkelerin aldığı *şiddetli* tedbirlere hayret ederek ve artık biz de o tedbirlerin içinde yaşayarak hayatımızın en tuhaf krizine girdik. Dünya Savaşı çıksa hayatımız daha az etkilenebilirdi.

Haber kısmını zaten herkes bir yerlerden takip ediyor. Beni ilgilendiren tarafı nasıl tahminler yaparım, ne kadar ve neler için tedbir almalıyım gibi sorular. Hekim değilim ve teknik olarak virüsün nasıl bulaştığı, hangi sebeple ölüme sebep olduğu gibi konularda bir fikrim yok. Bununla beraber hastalık ilk ortaya çıktığında *kelle paça* edebiyatı yapanlara güvenmediğim gibi, hastalığın *bildiğimiz anlamda dünyanın sonu* olduğu kanaatinde de değilim. Tahminlerimi ve bildiklerimi burada paylaşayım, sonradan hangileri doğru, hangileri yanlış çıkmış, bakalız.

Tıp ve Epidemiyoloji konusunda herhangi bir uzmanlığım yok. Hastalıkla ilgili bilgi verirken benim derdim sair toplumsal riskleri tartmak olacak. Bununla beraber yeni bir hastalık olması itibarıyla *uzman görüşü* oluşturacak kadar zaman geçmediğini ve mesela *maskenin faydası* veya *uzun dönemli bağışıklık olup olmadığı* gibi konularda kimsenin sağlam bir bilgisi olmadığı kanaatindeyim. SARS'ın akrabası olarak (influenza aksine) maskenin faydası olabileceği söyleniyor mesela. (Ben halihazırdaki maske kıtlığında kullanmanın doğru olmadığını düşündüğümden kullanmıyorum ama bu *hiç korumaz* demek değil.) Ayrıca mesela insan koronavirüslerinde uzun dönemli bağışıklık olmadığını da okuyorum ve bunların hepsinin COVID için teyit gerektiren bilgiler olduğu kanaatindeyim. Konunun uzmanlarını *değer vererek* ancak iyi niyetle de olsa yanlış yönlendiriyor olabileceklerini düşünerek dinliyorum.

Her halükarda kendinizi yalıtın, sık sık ellerinizi sabun ve soğuk suyla 20 saniye yıkayın ve kimseyle tükürük menziline konuşmayın. Virüs 14 güne kadar herhangi bir belirti vermeden insanda bulunabiliyor ve önemli bir oranda hiç hastalanmadan geçirebiliyorsunuz, ama bu dönemde size karşıdan, karşıya sizden bulaşabiliyor. Bu da hayatı donduran bütün bu tedbirlerin asıl sebebi.

- Türkiye'de 65 yaş üstünde 7.500.000 kadar insan var. Coronavirus bulaştığında, bu yaş grubunun %25'inin ölümüyle sonuçlanıyor. Yani eğer 65 yaş üstünün hepsine bulaşırsa, çoğunluğu 80 ve üstü olmak üzere 1 milyon 800 bin kadar insanı kısa süre içinde kaybederiz. Virüs herkese bulaşmaz, normal şartlar altında bu insanlar zaten virüsün bulaşma ihtimali en az olan, genelde kendi yaşlarından insanlarla sosyalleşen ve fazla ten teması kurmayan kişiler ama tedbir alınmazsa en az %20-30'unun virüse maruz kalıp hastalanacağı ve 450-500 bin kadarının da öleceği söylenebilir.
- Türkiye'de yıllık ölüm sayısı (2018 itibarıyla) 426.000 olmuş. Bunun takriben 320.000 kadarının 65 yaş üzerinde olduğunu tahmin ediyorum. (Sağlam istatistik bulamadım.) Bu gruptan da %20'sinin coronaviruse tutulmasa da, başka bir sebepten öleceğini kabul edebiliriz. O halde eğer *tedbir alınmazsa* toplam ölüm sayısında 400.000 kadar artış olacaktır. Yani etrafınızda duyduğunuz ölüm sayısı 2'ye katlanacak anlamına gelir bu. Bu hastalık olmasa bu yıl 450.000 ölüm olacaksa, bu hastalıktan dolayı 950.000-1.000.000 ölüm.

- Bu hesapta tabii, hastalanan tüm insanların hastanelere yığılmasından kaynaklanan ve hastanelerin diğer hastalara bakmasına da mani olan *ikinci derece durumlar* yok. Bir noktada tüm *sağlık sistemi* İtalya'nın bazı bölgelerinde olduğu gibi çökebilir, korona hastasının yığılmasından dolayı kalp hastasına da, kanser hastasına da bakılamaz. Bu durumda da toplam ölüm sayısı daha yukarılara çıkar. Neden sert önlemler gerektiğinin açıklaması bu.
- Bununla beraber yakın zamanda bir aşı bulunmadığı takdirde, genel nüfusun %60-70'inin bu hastalığa tutulacağı da bir vakıa. Bugünkü *yalıtım* tedbirleri uzun süre uygulanması zor tedbirler ve Çin kadar kuvvetle uygulamaya çalışırken, zaten pek hoş durumda olmayan ekonominin içinden çıkılmaz hale gelme ihtimali mevcut. Bu sebeple bir noktada nüfusun en az yarısının bu hastalığa tutulacağını kabul edebiliriz.
- %50 oranını, Ebola üzerine çalışmış birinin söylediklerinden aldım. Yaklaşık ölüm oranının, virüs bulaşanların %1'inden az olacağını tahmin eden bu uzmanın söylediklerinden Türkiye'de 40.000.000'un %1'i gibi bir yere, yine 400.000 kişiye ulaşıyor. Ancak bu 400.000'in yanında, diğer istatistiklerden 40.000.000'un %20'sinin de hastanede yatacak derecede hasta olduğu sonucunu çıkardım ve bu da 8.000.000 kişilik bir *hastane* demek. Böyle bir sistem olmadığına göre yine bugünkü tedbirlerin yerinde olduğunu çıkarabiliyoruz.
- Umudum bir iki ay içinde aşının bulunması ve ayrıca denenen tedavilerin hastanede kalma süresini kısaltması. Aksi halde bu hastalığın neleri değiştireceğinin tahminini yapamıyorum.

Bundan sonra sanırım yakından tanımadığımız hiç kimseyle el sıkışmayacağız.